

FEUILLETON.

Zdeněk Nejedlý:

Za prof. Čádou.

Ztráta, jež nás stihla náhlým úmrtím prof. Fr. Čády, dá se nejlépe změřiti šíří i hloubkou účasti, již zvěst o jeho skonu vyvolala. Nelze ani vyčísti všechny ty spolky, ústavy, pracovní sdružení, korporace, vědní obory i obory sociální a výchovné péče, na něž tato zvěst působila jako ohromující rána, jež je zasáhla jakoby u samého jich kořenu, takže nevíme, co s nimi bude zítra — bez prof. Čády. Jak všestranná však byla jeho činnost, tak všestranné byly i jeho vědomosti, jež vystihnouti bude moci jen podrobná práce o celém zjevu Čádově. Dnes, kdy stojíme ještě jen pod živým dojmem náhlého neštěstí, ani nedovedeme jeho osobnost takto analysovati, a proto chci raději jakýsi celkový obraz prof. Čády, tak jak se mi jevil za dlouhých let našich hojných, a smím snad říci, i přátelských styků a jak živě a jasně stojí přede mnou.

V osobnosti prof. Čády byl zdánlivě skryt zajímavý protiklad: Kdo měl možnost poznati jeho odborné vědomosti i kdo poznal způsob, jímž Čáda vědecky pracoval, musil v něm nutně viděti odborného učenice tak ryzího, že se zdálo, že pro něho mimo vědu nic ani nemůže existovati. Prof. Čáda totiž netoliko že stále a stále horlivě studoval všechny obory své discipliny, takže literaturu své vědy obsáhl tak jako nikdo před ním a jistě dlouho nikdo po něm, a tím se stal odborným učením svého oboru v nejprísnějším smyslu, nýbrž on tak i pojímal

samu vědu, rozvíjí před posluchačem i čtenářem každou otázku do celé šíře jejího problému. Tímto rozkladem otázky do všech podrobností právě způsoboval, že otázka jevila se pak vždy jako otázka odborně vědecká, již lze řešiti jen zase odbornými metodami intelektuálními, jichž vědec sám jest takřka jen nositelem. Proto jeho věda byla vždy objektivní v nejprísnějším slova smyslu. Jeho „rozhledy po filosofii“ v „České mysli“ i jeho přednášky, znamenávající všechny názory o každé otázce, jsou toho zvláště klassickým dokladem. Ti, kteří milují filosofii zcela osobní, subjektivní, postrádali proto v Čádově práci pravou notu osobní, ukazující na to, že Čáda dával vždy více mluvíti jiným, než vlastně sobě. Ale kdo slyšel Čádu mluvíti o Kulpeovi a jeho škole neb i o jiných otázkách principiálních (experimentalismu v psychologii), ví zajisté nejlépe, jak určité bylo osobní přesvědčení Čádovo i při takovéto metodě. U Čády však o metodě jistě rozhodovala především jeho filologická výchova, jež mu nedovolovala seslabovati vědeckou přesnost filosofie subjektivismem bez podkladu fakt takřka statisticky zjištěných, ani pomíjetí práci předchůdců, jichž interpretaci a kritiku pokládal přímo za nejdůležitější úkol každé vědecké práce. Tento pojem vědy odpovídal však konečně i zvláštnímu Čádovu nadání, zvláště jeho úžasné paměti, již obsáhl takovou spoustu vědomostí, od pouhých faktů až ke všem filosofickým teoriím a systémům, že ani při vlastní své práci nemohl neviděti vše to, co se mu tu z minulé práce takřka stavělo před oči. A tak stává se z Čády ušlechtilý filosofický pozitivista, nikoli tím, že by věřil v pozitivistická dogmata (v tom naopak Čáda stál vždy dosti ostře zvlá-

ště proti pozitivismu psychologickému), ale že nikdy neopustil půdu pozitivních, rozumem ověřitelných faktů v jevech duševních.

Proti tomu byl však v Čádovi i jiný, jakoby člověk, ducha naprosto praktického, úplně obráceného k životu a jeho praxi. Toho zněl zase všichni ti, kdož s ním pracovali, zvláště v institucích nejrozmanitějších tendencí výchovných a věd, jak naprosto nepapírový, neknížní, netheoretický byl Čáda v této své činnosti. Nic mu z výchovy nebylo tak malé, aby to nebylo hodno jeho celého zájmu. Ano kděto jiní měli největší zájem o výchovu řádného žactva školního, staral se Čáda ještě horlivěji o obory dosud naprosto zanedbané: o rukodělnou výchovu žactva, o výchovu dětí slabomyslných, dále o výchovu lidu školy již odrostlého, uměleckou i finanční. V tom všem šel Čáda tak celý, že sotva bylo v těchto oborech pracovníka „osobnějšího“, subjektivně zaujatějšího, než byl právě on. A i celý způsob jeho myšlení byl zde zcela praktický, takže nebyl tu snad jen theoretickým rádcem, nýbrž samým tvůrcem těchto odvětví výchovy. Zde ovšem zase spolupůsobila jeho nesmírně laskavá a dobrotivá osobnost, jež přinášela těm, kteří toho potřebovali, plno lásky, a to účinné lásky, pomocné.

Ale všechnen tento protiklad, třebas zdánlivě očividný, byl přece jen zdánlivý, jak mohl se přesvědčiti ihned ten, kdo mohl sledovati Čádu v obou těch oborech současně. Ona vědecká práce theoretická byla Čádovi prostě nutnou podmínkou každé uvědomělé práce životní, v čemž byl Čáda svým, samostatným, ale při tom přece jen důsledným žákem Masarykovým, totiž jeho principu, že vše, co chceme podnikati, musíme podnikati uvědoměle, s roz-

PEDAGOGICKE

MUSEUM KOMENSKÉHO

V PRAZE